

problemen, kommer att förskjutas, så att filosofien närmare anknytes till konkreta frågor.

Heckers bok om den revolutionära filosofien är i sin helhet liksom hans senare utkomna verk om kommunismen och religionen den bästa för en västerlänning tillgängliga framställningen av dessa frågor. Båda arbetena äro i hög grad förtjänta av uppmärksamhet och vore väl värda att översättas till skandinaviskt språk.

Sven Hartman.

HISTORIA OCH POLITIK

EDV. BULL: *Historie og Politik*. Tiden Norsk Forlag, 1934. Pris kr. 5:50.

Framlidne prof. Edv. Bull var i många år en central gestalt i norsk politik och vetenskap. Nu har Det Norske Arbeiderparti tagit initiativet till utgivandet av ett antal av hans tidningsuppsatser. Det är en i många hänseenden tankeväckande och intressant lektyr. Urvalet kunde kanske ha varit bättre. En recension som *Klima og Historie* (Samtiden 1913) förtjänar kanske i alla fall inte att grävas upp igen ur glömskans tystnad och den lilla demagogiska artikeln *Clarté*, som egentligen endast är ett lömskt utfall mot *Mot-Dag*-gruppen, kunde gott, om utgivarens politiska tendens tillåtit det, varit borta. Den är icke representativ för Edv. Bull.

Det är en säregen människa, som möter oss i denna bok. Vad som särskilt intresserat anmälaren är den uppenbara sympati, med vilken denne kommunistiske historieprofessor kommer den gamla, feodala konservatismen till mötes. När han skriver om Hjalmar Christensen, Harald Nielsen, Harry Fett, män vilkas samhällssyn egentligen går tillbaka till förkapitalistiska förhållanden, skiner en viss inre förståelse igenom, ehuru han är fullt på det klara med att utvecklingen icke kan skruvas tillbaka. Vad Edv. Bull hatade var bourgeoisien, krämarandan, roffarpolitiken, den maskin-

mässiga och opersonliga utsugningen för egen krass vinnings skull av de arbetande massorna. »Det 19. århundredes kapitalisme som på politisk område het liberalisme — har brutt med gamle kulturerdier i en grad som icke noget tidigare århundrede. Både böndenes och embedsmennenes gamle formfaste kultur blev ophevet og erstattet av profittbegjærets talkultur, som måler åndsverdier i kroner og øre. Vi vil erstatte det økonomiske anarki med et samfund, som er beslektet med det klassiske i sin sans for orden og planmessighet; vi føler behov for skjønnhet i livet på en måte som var ukjent for den slekt som bygget Grünerløkka og Gråbeingårdene, og vi ønsker å redde det som er igjen fra tjenersinnets dager over i vårt nye samfund.»

Av de talrika artiklarna vill jag särskilt framhålla den strålände ironien över Leif Eiriksson og opdagelsen av Amerika, Garborg og bondens klassekamp, Socialistisk skolepolitikk, Ekteskap, de varma porträtten av Bernstein, Kautsky och Liebknecht, och, för oss svenskar, studierna över Hjalmar Branting och Harald Hjärne.

Per Meurling.

DEMOKRATIENS SEGER OCH KRIS

Ett replikskifte

Herr licentiat.

Jag tillåter mig sända Eder några rader med anledning av Eder recension i *Ateneum* av »Demokratiens seger och kris». Er recension är enligt min åsikt i vissa punkter så missvisande, att tidskriftens läsare borde sättas i tillfälle att taga del av min replik.

Jag tar Edra anmärkningar i tur och ordning. Jag har sagt mig skola undvika »varje försök att bestämma ideologernas betydelse i det historiska skeendet». Ni kallar detta en orimlig inskränkning

av min uppgift och antyder att jag skulle ansett det oförenligt med min föreställning om opolitisk objektivitet »att söka tränga in till de behandlade idékomplexens socialpsykologiska, klassmässiga och intressebetonade rot». Här förväxlar Ni uppenbarligen två saker. Vad jag velat säga är att jag avstår från varje försök att bestämma i vad mån ideologierna spelat en så att säga självständig roll vid sidan av de s. k. materiella betingelserna. För att fatta ställning till dessa problem hade det behövts en särskild avhandling. Det kan knappast med rätta förebrås mig att jag i en översikt av det sista halvseklets författningpolitiska utveckling icke ingått på dessa grundfrågor. Än mindre att jag icke ansett mig kunna utan motivering gå ut från vissa lösningar.

Er huvudanmärkning, som Ni med orätt anknytning till ett uttalande i min bok, kommer fram i det nyss givna citatet. Ni anser mig icke ha sociologiskt belyst de företeelser jag behandlar. Ni exemplifierar Er anmärkning med de korporativa idéerna och framkommer härvid med en rad reflexioner, som tydligen åsyfta att innebära en summarisk komplettering av min framställning.

Låt mig till en början säga att jag i första avdelningen av mitt arbete i huvudsak undvikit att ställa de behandlade ideologierna i sociologisk belysning. Jag har, för att få en bakgrund till den andra avdelningen, undersökt dem som »fria tankeriktningar». Deras roll såsom motivering för de stridande sociala grupperna har jag sökt belysa i de historiska kapitlen i den andra avdelningen. Att t. ex. den italienska korporatismen begagnats som instrument för en borgerlig reaktion torde klart framgå av mitt kapitel om Italien.

Jag återkommer till Edra reflexioner, som uppenbarligen delvis inspirerats av Otto Bauers uppsats i januarihäftet av *Der Kampf*, en uppsats, som på några punkter skarpt kritiserats i februarihäftet av samma tidskrift. Det jag vill reagera emot är att Ni framlägger Edra kommentarer på sådant sätt, att läsaren

måste få intrycket att jag själv bort giva dem, men icke gjort det. Hur förhåller sig i själva verket saken? Det är riktigt, att jag ej behandlat bakgrunden för det tidiga 1800-talets ständsidéer, helt enkelt på grund av att detta skede faller utanför ramen för mitt arbete. Det är också riktigt, att jag icke satt korporatismen i förbindelse med statskapitalism och kapitalets högre organisation; det kan möjligen 1934, efter de senaste årens utveckling i Tyskland och Förenta Staterna, vara naturligt att med Bauer anlägga denna synpunkt, men 1932 skulle den ha haft karaktären av en alltför lös hypotes. Ni talar därjämte å ena sidan om orsakerna till att vissa arbetargrupper eller socialistiska ledare godtagit ett slags korporativ doktrin och å andra sidan om denna doktrins ändamålsenlighet som ett värn för de högre klassernas företrädesställning i representationen. På dessa punkter utgår Ni från vad jag sagt och återger delvis nästan ordagrant vissa av mina uttalanden, men Ni låter läsaren få intrycket att det här är fråga om egna reflexioner, som jag underlåtit att göra. Det är knappast fullt korrekt.

På den enda punkt, i vilken Ni exemplifierat Er anmärkning, finner jag den alltså ogrundad. Om Ni helt allmänt menar att jag i mitt arbete icke redogjort för de sociala faktorerna i den omfattning som varit nödvändig i en fristående monografi, erkänner jag det villigt. Om jag hade skrivit en sådan monografi borde även t. ex. de ekonomiska, kulturella och utrikespolitiska faktorerna ha analyserats i större omfattning. Jag har emellertid, som jag i mitt förord särskilt understrukt, iakttagit den i och för sig självklara begränsning, som beror därpå, att jag haft att skriva en av sex delar i en översikt av samtidens historia.

I det följande förklarar Ni mitt urval vara europeiskt värdebestämt. Alldeles riktigt; jag har, kanske onödigt, i mitt förord påpekat, att min uppläggning är betingad av att jag skriver för svenska läsare. Ni framhåller vidare,

att jag ägnat pariskommunen några rader och boulangerepisoden flera sidor. På denna punkt hade Ni ej behövt gå till förordet, redan bokens undertitel — Den författningspolitiska utvecklingen 1880—1930 — hade varit vägledande. Med samma rätt som Ni skulle en konservativ läsare kunnat påpeka, att jag endast med några rader berört de monarkiska restaurationsförsöken i början av 1870-talet, men på åtskilliga sidor skildrat den antiklerikala politiken i början av 1900-talet. Då jag på några punkter frångått tidsbestämningen har det varit för att giva sådana överblickar, som varit alldeles nödvändiga för förstående av den följande framställningen, eller för att erinra om några exceptionellt märkliga händelser under de senaste åren.

I min redogörelse för kommunismen har jag, anser Ni, visat mina reaktionära tendenser. Bevisen äro tre. Jag har jämfört de ryska och italienska statsskick- en utan att påpeka »de avgörande skillnaderna». I själva verket har jag angivit de avgörande skillnaderna i *fråga om statsskickets utformning*, men de sociala och idépolitiska differenserna har jag på denna punkt ej haft anledning att beröra. Att Italien är en borgerligt kapitalistisk och Ryssland en socialistisk diktatur, torde, det vill Ni väl icke bestrida, framgå av mitt arbete. — Jag har skrivit att Lenin 1917 ansåg en socialisering av ett kapitalistiskt system vara tämligen lätt, men att han efter övertagandet av makten korrigerade sin uppfattning. Ni svarar att Lenin inte ansåg Ryssland vara genomkapitaliserat och att han icke ändrat sin mening efter 1917. Att i själva verket Lenin just i fråga om möjligheten att socialisera en kapitalistisk produktionsapparat — i den mån denna fanns — modifierade sin uppfattning mellan 1917 och 1920, anser jag fortfarande obestriddt. Kan Ni verkligen påstå, att de citerade uttalandena i »*Revolutionen och staten*» icke innebära något helt annat än yttrandena i »*La maladie infantile du communisme*» (t. ex. sid. 33 f. och 79 f.) och *La révolution*

VÅR E GEN TIDS HISTO- RIA

Verket, som redigeras av fil. dr Yngve Lorents, kommer att omfatta 6 volymer, varav 2 redan utkommit, nämligen:

Demokratiens seger och kris

av docent Herbert Tingsten.

Kampen om freden och kolonierna

av fil. lic. Ragnar Svanström och fil. lic. Bo Enander.

Pris pr volym 18:—,
klotband 23:—, halvfr.
band 30:—.

**Ett standardverk, som
Ni borde äga!**

BONNIERS

bolcheviste (sid. 111) eller att socialiseringsprogrammet av 1917 icke var något annat än den »nya ekonomiska politiken». På det sist citerade stället skriver Lenin själv att den nya politiken med relativt stark differentiering av lönerna »är ett steg tillbaka för vår socialistiska sovjetpolitik som har proklamerat och till en början tillämpat systemet med reduktion av de höga lönerna ned till genomsnittlig arbetarlön». Mitt uttalande på denna punkt finner Ni vara uppenbart nonsens; jag antar att Ni måste säga detsamma om Lenins. — Ni säger det vara reaktionär demagogi då jag anser kommunismens slutmål vara ställt på en så avlägsen framtid, att det snarast ter sig som en utopi. Jag erkänner att ordet utopi har en bismak av kritik, som jag icke åsyftat, men jag vill samtidigt understryka, att Stalin måste anses utgå från att skapandet av det klasslösa och tvångsfria samhället tar många århundraden i anspråk.

Jag är tacksam för att Ni påpekat, att I. W. W. betyder Industrial Workers of the World. Jag skulle tro att det här är fråga om ett skrivfel, men säkert skulle Ni, liksom andra recensenter, kunna finna även slarv- och okunghetsfel. Jag har själv märkt åtskilliga, men tror inte att antalet är komprometterande i förhållande till bokens volym.

Edra värdeomdömen kan jag naturligtvis inte motbevisa, men jag ser ingen rimlig proportion mellan dem och tyngden av Edra anmärkningar.

Med utmärkt högaktning

Herbert Tingsten.

Herr docent.

Vår tidskrifts knappa utrymme förbjuder mig ingående motivera min anmälan av Eder bok *Demokratiens Seger och Kris*. Redan Eder antikritik är längre än min recension. Jag får nöja mig med att hastigt kommentera Edra synpunkter. För det första vill jag då framhålla, att vi i Ateneum ingalunda ligga

i stoftet för någon sorts officiell kutym inom vetenskapen. Vi låta inte inbilla oss, att vetenskapen i objektiv förnämlighet svävar över klassernas strid. Det objektiva ligger i fakticiteten i den mån denna förefinnes. Tendensen däremot kommer med inre nödvändighet fram i det sätt, på vilket en historisk författare väljer, schematiserar och värdesätter sitt material. Nu har jag funnit det betecknande, att Ni ägnat Pariserkommunen några rader och Boulangerepisoden flera sidor. »Med samma rätt som Ni skulle en konservativ läsare kunna påpeka, att jag endast med några rader berört de monarkiska restaurationsförsöken i början på 1870-talet», invänder Ni ironiskt, »men på åtskilliga sidor skildrat den antiklerikala politiken i början av 1900-talet». Alldeles riktigt, herr docent. Vad jag velat fästa uppmärksamheten på, är just den vaga, eklektiska, obestämda och därför officiella och färglösa inställning, som karaktäriserar Eder framställning. På Eder lilla älskvärda hänvisning till att Ni enligt underrubriken behandlar den författningpolitiska utvecklingen 1880—1930 ber jag att lika älskvärt få replikera, att det näppeligen rubbar det berättigade i min exemplifikation, då Ni själv i Edert förord emfatiskt understryker att tidsbestämningen »icke strängt iakttagits» och att skildringen av Frankrike och Tyskland »helt naturligt» börjar med 1870—1871.

Ni erkänner, att Ni icke redogjort för de sociala faktorerna i den omfattning som varit nödvändig i en fristående monografi och hänvisar till att Ni endast haft att skriva en av sex delar i en översikt av samtidens historia. Nåja, då äro vi ju principiellt överens, men ursäkten gäller endast för så vitt man verkligen godkänner det antagandet att samtidens historia kan styckas upp i sex delar som en födelsedagstårta och behandlas av sex inbördes tämligen olika författare och resultatet ändå liksom genom ett underverk blir enhetligt. Från vår ståndpunkt är detta antagande rena eklekticismen, herr docent, ingenting annat. Den